

H. PALAKACHIAN, Directeur - Rédacteur
de la Revue Hebdomad. „MÉGHOU“
171, Rue Kabristan, Péra, CONSTANTINOPLE

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թուրքիա՝ տարեկան 250, վեցամսեայ 125 դր.
Եւրոպա՝ — 60 ֆրանք.
Ամերիկա՝ — 3 Ժոլար.

Ա. ՏԱՐԻ

Թիշ 10

1927

ՕԳՈՍ. 4

Հասք 5 դրու.

مشرق

صاحب و مدير مسئولی هوونان پالاقاشيان

استانبول بك اوغلى قبرستان سوقاق تومرو ۱۸۱

Ursolianske, hufnaghr be Miasanhu. Sforkei

Յ. Գ. ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ

Կ.ՊՈԼԻՍ, Բերս, Գապարիսան փողոց, թիւ 171

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ

Տողը 10 դրու.

Չսպասած գրու-
թիւնք չեն վերա-
դարձուիր:

Հասք 5 դրու.

Կը հրատարակուի ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ օրերը

ԽԱՌՆԱԿԻՉ ՀՈԳԻՆԵՐ

Ծնող երեխային ի՞նչ ըլլալը՝ իր աւատարմութենէն կը հասկցուի, կ'ըսէ ժողովրդական առածը:

Ֆէրի գիւղի Բնր. Ժողովն իր գործը կուտազանութիւնով սկսաւ, եւ հիմակուց յայտնի է թէ ի՞նչպէս պիտի վերջացնէ: Ուրիշ՝ ուր կը փնտռեն կըզսնեն յետին մտքերով տոգորուած այս մարդիկը եւ կը բերեն գործի մէջ կըզսնեն, որպէս զի արգելք ըլլան անոնք՝ ամէն օրինաւոր, օգտակար գործի:

Այս կուտազաններուն առաջին գործն եղաւ, այս ու այն քաղեցիի, իրենցմէ հազար անգամ արժեքաւոր, պատուաւոր, փորձառու ու գործունէայ քաղեցիի ընտրութեան դէմ պայքար բանալ, եւ զանոնք կուտազան, եւ այլն, հռչակելով յատկապէս ժողովոյ, ընտրեցեաց ետազանի ցանկի մէջ անոնց տնտեսներու մասէն արգելք, իրենց այս ընթացքով՝ իրենց իսկ կուտազանութիւնն, խոռվարարութիւնն եւ խափանարար ոգին ցուցաբերելով, եւ մի անգամ ընդ միտ հաստատելով թէ իրենք հանրային գործի մէջ զսնուելու ո՛չ արժանիքն եւ ո՛չ ճշմարտութիւնն, անկողմնակալութիւն, խոնջութիւն եւ մարդավարութիւն պահանջող հանրային լուրջ գործը կը ստորնացնեն, եւ ամէն նուիրակաւորութիւն իրենց կիրքին ու յետին միտքերուն կը գոնեն, երբեմն ալ իրենց մտքի զատարկութիւնով՝ խառնակիչ եւ երկրորդական մարդոց տաղաչլական քեղադրանքներուն կ'անսան ու անոնց գործիք, որով եւ ի վնաս արգիւն չարիքներու պատճառ կ'ըլլան: Խորհրդաւոր կեանքն որքան հեռու է այսպիսիներու կոչումէն, պատասխաններէն եւ ընդունակութենէն, ըլլան անոնք յետին մտքերով գործողներ կամ խառնակիչներու գործիք ըլլողներ:

Ուրիշները կուտազանութեամբ ամբաստանող խառնակիչը իր իսկ կըուտազանութեան փառաւոր մէկ փաստն ալ կը փութայ Տալ Դե. օր գումարուած Բնրոյ. Ժողովոյ երկրորդ նստին մէջ: Հազիւ նիստը բացուած, եւ անա՛ իրարու պէմ պայքարուի, կոխը ծայր կուտայ. միջոց մը այն աստիճան կը բարձրանան ձայները, որ շրջակայ տուններէն փողոց կը քափին մարդիկ, կանայք եւ տղերք, հասկնալու համար թէ ի՞նչ կայ, Խորհրդաւորներուն մէջ աղայներն ինչո՞ւ կը պողչեն եւ ինչո՞ւ կը կուտարին իրարու հետ, իրենցմէ դուրս ուրիշներն իբրեւ կուտազան ամբաստանող աղայները:

Դժբաղդաբար այսպիսի անբաղձալի տարրեր մուտ գտած են Ֆէրիգիւղի Բնրոյ. Ժողովոյ մէջ, որո՞ւ քեղադրութիւններով: Հակառակ անոր որ

արժեքաւոր եւ ուղղամիտ անդամներ մէկէ աւելի կը համարուին նոյն Ժողովին մէջ, անա՛ նենգամտութենէն մէջ մտնուած հեմարիս կուտազան մը կարող կ'ըլլայ խափանել գործին բարոյ ընթացքը եւ անհամաձայնութեանց տեղի տալ: Բայց նորէն սխալը Առժմ. Թաղ. Խորհուրդինն է որ, տակաւին հազիւ վեց ամիսէ ի վեր քաղին մէջ հաստատուած անհեղու թոյլ կուտայ դերակատարներ հանդիսանալու, առանց կանխաւ ծանօթանալու անոնց նկարագրին, միտմանը անոնց նկարագրին, միտմանը անոնց նկարագրին, միտմանը անոնց նկարագրին: Ուրիշները կուտազան անուանելով անոնց ընտրելիութիւնը խափանող այդ նրժմարիս կուտազանն, որքան՝ քաղին մէջ ներկայութիւնը տակաւին մուկերն իսկ չեն խմացած, ո՞ր բարեժողիկին քեղադրութեամբ Բնրոյ. Ժողովոյ մէջ մուտ գործած է: Անա՛ միտման կուտազան մը պատճառ կ'ըլլայ որ Ֆէրիգիւղը նորէն խոռվի կատարելիք քաղային պարզ ընտրութեան մ'առքիս, Թաղ. եւ Բնրոյ. Ժողովներու անդամները կուտարին իրարու հետ եւ միմեկին իսկ հրամարելով մեկնողներ ըլլան: Արդարեւ, Բնրոյ. Ժողովոյ Դե. օրուան երկրորդ նիստը կատարեալ կուտազան մը կը դառնայ:

Եղա՛ւ հիմա ասիկայ:

Թաղ. Խորհուրդը սխալ մը գործեց՝ իրեն եղած նպատակաւոր քեղադրանքին անուշադր եւ խառնակիչ

Ներ մեզնեղով Ընտրող. Ժողովոյ մէջ: Հիւ՛ա, քանի որ երկու անգամ հրա- ժարած են, Թաղ. Խորհուրդը պէ՛տ է դառնանէ իր սխալը, կազմելով նոր Ընտրող. Ժողով մը, եւ այս ան- գամ քաղաքացոյցութեամբ որոշելով անոր անդամակցութեան կոչուելիք անձերը:

Ասիկայ ընելու է Առժմ. Թաղ. Խորհուրդը, եթէ փափագող է ճնշու- փով Թաղ. Խորհրդայ մ'ընտրութեան, եւ մենք կը հաւատանք որ փափագող է:

Յ. Գ. Փ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԳԱՏԸԳԻՒՂԻ Առժմ. Թաղ. Խորհուրդը կազմուած է հետեւեալներէն. Տեարք Զա- րէն Յակոբեան, Կարապետ Արրաշաճեան, Միք. Նէշթէրեան, Յակոբ Արապեան եւ Ներսէս Ներսէսեան:

ՕՐԹԱԳԻՒՂԻ կազմաւորուած Թաղ. Խորհուրդին տեղ նոր Թաղ. Խորհուրդ մը պիտի ընտրուի: Ընտրող. Ժողովին պի- տի նախագահէ Պատր. Փոխտնորդ Սրբ- ղանը:

ՈՒՍՈՒՅԶ. Օղտուիւթեան Մատուկի սե- փական արժեթուղթերուն եւ դրամներուն հաշիւը՝ Ելեմտից Հոգաբարձութեան կող- մանէ Գաղ. Ժողովին հաղորդուած ըլլալով, այս վերջինը զանոնք տրամադրեր է նոյն Մատուկի Հոգաբարձութեան, նպատակին յատկացուելու համար:

ՍԿԻՒՏԱՐԻ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ 250 ամ- եայ Յորեկանի հանդէսը կատարուեցաւ Ուր. օր, մեծ հանդիսաւորութեամբ, եւ նախապահութեամբ Նարոյեան Ս. Պատ- րիարք Հօր: Արարողութիւններէն յետոյ, սեղան տրուեցաւ 200 հրաւիրեալներու: Սեղանէն առաջ 800 կտոր մատաղ բաժ- նուեցաւ Ժողովուրդին: Տ. Հմայեակ Քն. Էրսէրեանի պատրաստած պատկերազարդ Յիշատակարանէն գոյացաւ 600 ոսկւոյ չափ հասոյթ մը:

ԳՐ. ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ, ծանօթ մանկա- վարժ, Բարիդի մէջ Յուլիս 24 ին վար- դապետ ձեռնադրուած է Պալաքեան և- պիսկոպոսէ: Նահապետեան Վրդ. Պերիյի հովուութեան պիտի կոչուի: Իսկ Մեծ Նոր դիւղի ուսուցիչ Պ. Քերովը Ժամ- կոչեան նոյն օր Քնոյ. ձեռնադրուած է:

ԳԼՆԱԼԻՒ Ազգ. վարժարանի ամառի- ջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Ուր. օր գիւ- ղին եկեղեցիին պարտէզին մէջ: Տնօրէն Պ. Հ. Հալաճեանի տեղեկագիրէն հասկը- ցուեցաւ որ աշակերտաց թիւն է եղեր այս տարի 50, երեք մնայուն ուսուցիչ- ներով: Ամսական պիւտճէն է 200 ոսկի,

որուն 100ը կը վճարէ Թաղ. Խորհուրդը, իսկ 100ը կը գոյանայ աշակերտաց թու- շակներէ: Այս տարուան չըջանաւարտ- ներն են. Օրիորդներ՝ Հերմիէ Անտոն- եան, Ատրինէ Ալեանաքեան, Զեփիւն Երկանեան, և Պարոններ՝ Օննիկ Մա- նուկեան, Նշան Ազաճանեան, Յակոբ Զե- րազկեան և Գեղամ Ալիքսանեան:

ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ Արքեպս., ըստ խնդրա- նայ Թաղ. Խորհրդոյ, Կրօն. Ժողովոյ կողմանէ Գարդղէ նշանակուեցաւ Բերայի երեք եկեղեցիներուն:

ԱՏԻՍ ԱՊԱՊԱՅԻ մէջ (Եթովպիա), ծա- նօթ վաճառական Տիար Միշրան Մուրա- տեան որոշած է Հայ եկեղեցի մը կառու- ցանել:

ՀԻՒԱՆԳԱՆՈՅԻ Հոգաբարձութեան ան- դամներուն վրայ աւելցան Տեարք Տօր. Երուանդ Իշլէմէճեան և Սիմոն Մելքոն- եան:

ԵԼԵԻՄՏԻՑ Հոգաբարձութիւնը իր վերջին նստին մէջ որոշեր է յատուկ առ- մարի մէջ ամփոփել Պատրիարքարանի պաշտօնէից վիճակագրական և անոնց պաշտօնավարութեան վերաբերեալ տեղե- կութիւնները:

ՎԱԳՅԻ Յանձնաժողովը վերակազմուե- ցաւ հետեւեալներէն, Տեարք Ս. Էմէր- եան, Լ. Գալուստեան, Խ. Ճամճեան, Յ. Դիմաքեան և Վ. Ազիկը:

ԱՆՅԱՅՏԱՅԱԾ եկեղեցւոյ տական գոյ- քեր. — Ստանկուրուի Հայոց եկեղեցիին պատկանող 75 կտոր գոյքեր Տեղապահա- կան չըջանին Պոլիս բերուած և պաշտօ- նական շուկայագրութեամբ Պատրիար- քարան յանձնուած էին: Այդ գոյքեր հի- մա մէջտեղ չկան եղեր: Ժամանակ հար- ցրելէ յետոյ թէ ո՛ւր մնացած են այդ գոյքեր կամ ի՞նչ եղած են, կը պահանջէ որ ժամ առաջ քննուի այս խնդիրը եւ պատասխանատուները մէջտեղ հանուին: Կը ձայնակցինք մեր աղին. պաշտօնակ- ցին:

ԲԵՐԱՅԻ Թաղ. Խորհրդոյ վերջին մէկ նստին մէջ բուռն վէճեր տեղի ունեցեր են Եսայեան վարժարանի շուրջ, տեղե- կագրի մ'առթիւ. զոր կարդացեր է Գաւ- ճաղեա Մկրտիչ Էֆ. Իւթիւճեան, ինչա- ղատելով վարժարանին ուսումնական, բարոյական և կազմական վիճակը: Զենք գիտեր թէ վէճն ո՛ւր յանդած է: Փառա- գիւի է որ լուրջ ուսումնասիրութեան ա- սարկայ ըլլայ վարժարանին վիճակը, և եթէ իրաւացի են մատնանշուած թերու- թիւնները, անոնց դարձանք խորհուրդ ու զործադրուի, առանց կողմնակցական ու- լոյ, լոկ ի սէր Հայ մանկաւոյն բարեօր և նպատակայարմար դաստիարակութեան:

ԲԵՐԱՅԻ Կալուածոց Հոգաբարձութեան փաստաբանի պաշտօնէն հրաժարեր է Պաղ- տիկ Էֆ. Սինանեան, եւ իր հրաժարա- կանն ընդունուեր է:

Ո՛հ, Աստուած իմ, մարդ կա՛յոյ չէ յիշել այնքան մեծ և անաւոր չարագործ մը, որուն ենթարկուեցաւ Յիսուս Գող- կոթայի ստորոտէն մինչեւ կառարը: Ան խաչուած՝ բեւեռուած, արիւնը չիթ առ չիթ կը ծորէր սուրբերն ու ձեռքերէն, կը գալարուէր ցաւալինօրէն: Գլուխը դը- րուած փշապակի փուշերէն մին ուժգին միտած էր գանկին մէջ և շատ մեծ ցաւ որ կսկիծ կը պատճառէր: Լքուած էր ի- րեններէն. միայն քանի մը անխիղճ պա- հակներ կը սպասէին իր շուրջը անկա- րեկիւր:

Բայց ո՞վ պիտի խշար. մարդիկ լքած էին զինքը, հակառակ որ ամբողջ մարդ- կութեան մեղքը իր վրայ առած, իրենց համար կը խաչուէր, իր այս վիճակով, մարդկութեան համար խոնարհութեան մեծ օրինակը եղաւ Ան. դասերուն դառը:

Ամենակարգոյն Աստուած երեւի զթա- ցած էր իր սիրեցեալ զաւկին. թռչուն մը զրկեց, որ սաւառնելով Յիսուսի Ս. Խաչելութեանը վրայ, քաշեց այդ անարդ փուշի կտորը, եւ վերջին ցնձումէն ցայ- տած արեան Ս. Կալականի կարմրու- ցին իր կուրծքը վայելուչ և գեղեցիկ կարմիրով մը, և այդ օրէն մարդկութեան կողմէ սիրուած թռչնիկը Կարմրալանջ յորջորջուեցաւ:

ԳՐ. Յ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Բերա

ԱՐՇԵՍՏ ԸՄՊԵԼԻՆԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼՈՒ

Կանաչ Կարբուսողի (Շաքոռեոյ) . — Կը պատրաստուի, զեղլին կարթուսողին ձեւով. գործածելով.

Կանաչ անիսոն	2 կրմ.
Պատրինջ (օղուլ օրու, mélisse)	4 »
Անանուխ (նաւե, menthe)	4 »
Խմիխի (մեղալիք օրու) հուշտ	5 »
Եղևիչի (լաւ) բոգրոջներ	4 »
Սաֆրան	1 »

Լուսուցին է օշարակին մէջ ջուրն ա- լելի դնել, աւելի նմանցնելու համար իս- կական կանաչ կարթուսողիին:

Գիտի. — 1 լիտր ալբուի մէջ քանի մը օր թրջոց դրէք 100 կրմ. դիւ (աւրճ) պտուղներէն: Մէջը խառնեցէ՛ք օշարակ մը որ պէտք է չինուած ըլլայ մէկ լիտր ջուրի մէջ լուծուած 750 կրամ չաքա- րով:

ՄԵՂՈՒԻ Գաւազիւղի բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց բաժնեգիրը յանձնել Օր. Արմենուհի Ֆէրհատեանի, Հաճի Շիւքրի փողոյ, թիւ 36, Այաւթրիանտա Յունաց եկեղեցիին գիմաց:

ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ԵՒ ԱՆՅԵՏԱԶԳԵԼԻ

Ազգային շահերու պաշտպան մեր պաշտօնակիցը, Ժառանգակ, «Ամենակարեւոր և անյետաձգելի խնդիր մը» վերնագրին տակ, ճշմարտագէտ ամենակարեւոր եւ անյետաձգելի խնդիր մը կը յուզէ:

Կը յիշուի թէ, Թոգաթլեանի ներկայացուցիչ Պ. Մեամպիչի հետ 1924 Սեպտ. 15 ին կնքուած և նստաբութենէն պաշտօնապէս վաւերացած պայմանագրութիւնը ժամանակ մը յետոյ կորսուած հռչակուեցաւ, և անոր տեղ՝ Ազգին համար խիստ աննպաստ պայմանագրութիւն մը կնքուեցաւ: Յայտնի է թէ Վազգիին ի վնաս կատարուած որ և է զործողութիւն ու կարգադրութիւն օրէնքով անընդունելի և բեկանելի է: Բայց պէտք է օրինական ժամանակամիջոցի մէջ պատկանեալ դատարանին պիտուի ընել և սոյն սպօրէն ու վնասակար կարգադրութեան գէժ բողոքելով՝ ի վերջոյ շինուած պայմանագրութեան ջնջումը պահանջել:

Որովհետեւ վտանգութեան զեղծումի խնդիր է, բնականորաւ պէտք է գիտնում ընել պատժական դատարանի: Վերջէն շինուած պայմանագրութեան թուականը 1924 Սեպտ. 15 բլլաւով, 1927 Սեպտ. 15 ին կը լրանայ երրորդ տարին, ուրկէ յետոյ ժամանցի կ'ենթարկուի դատը, և և Ազգը կը կորսնցնէ իր բողոքելու իրաւունքը:

Ուրեմն մէկ ու կէտ ամիսէն ժամանցի (միւտուի գեւան) պիտի ենթարկուի այնքան կարեւոր դատ մը, եթէ Բայ. Ժողովը քննադատ: Ժառանգակ այս Ժողովին ուշադրութեանը կը յանձնէ սոյն խիստ կարեւոր խնդիրը, և կը պահանջէ որ օրտաջ հարկ եղած գիտնմներն բլլան, կորստեան վտանցին չի մասնելու համար Ազգին մէկ կարեւոր բաղարձակ իրաւունքին, «Որպէս զի ուրիշ ազգային անհատներու հարկ չմնայ առանձնապէս դատի ելնելու որքին, այրին և գաղթականին իրաւունքները պաշտպանելու նպատակաւ»:

ՄԵՂՈՒ կը ձայնակցի Ժառանգակի: Եւ զամը եղած է բնելով՝ մեր տեղը չենք կրնար նստիլ: Որքին, ազգապին, այրին, գաղթականին և գաղթներու ու եկեղեցիներու իրաւունքը պէտք է պաշտպանուի: Եթէ բան մը չպիտի բլլայ, և թէ՛ Ղզին վնաս հասցնողները հանդիսանիլ: քունը պիտի քնանան, ուրեմն ինչ, և համար էր այսքան իրարանցում, ինչո՞ւ բացուեցան չորս ու կէս տարիէ ի վեր ամուր փակուած Լնդհ. Ժողովոյ դռներն, և ինչո՞ւ ընտրուեցան նոր Պատրիարք և նոր վարչութիւն: Ազգը գործ կը սպասէ իրենցմէ, և ամենէն առաջ՝ Թոգաթլեանով կորսուած ազգային պատկանելի շահերուն պարմանուիլը կը պահանջէ:

Եթէ Պատրիարք և վարչութիւն չպիտի փութան պաշտպանելու Ազգին կենսական իրաւունքներն, այդ ալ հասկնանք, վասն զի այդ պարագային մէջ, անպաշտօն օրացաւ ազգայիններ պատրաստակամ են իրենք իսկ՝ իրենք վազգի իրաւունքներուն բաժնեկից Հայ անհատներ՝ գիտելու դատարան և Ազգին իրաւունքը պաշտպանելու: Բայց այն ատեն հարկ պիտի բլլայ որ Պատրիարք և վարչութիւն վար իջնեն իրենց օթոններէն, տեղ տալու համար Ազգին կորուսաներուն վրայ ցաւող և զանաւոր պաշտպանող ազգայիններու: Եթէ Լնդհ. Ժողովը ալ պիտի քննադատ, ինչպէս Տեղապահական շրջանին չորս ու կէս տարի յնապաւ թողուց որ ամէն չարիք անհաճարձակ գործուին, և իր գոյութեան իրաւունքը չը պիտի ապացուցանէ, թո՛ղ այն ալ իր ամբողջական կազմին մէջ քայքայուած նըկատուի և նոր ընտրութիւններ կատարուին, նոր կաղնակերպութիւն բլլայ կաղնակերպիչ Մարմնոյ մը ձեւամը: Եթէ Ազգէն զողջուած զբամները չը վերադարձուին, պիտի ըսենք թէ Պատրիարքարանը փտութեան օճախ մ'է, և պէտք է ի հիմանէ քանդել զայն և նորը կանգնել մաքուր առաջնորդով:

Յ. Գ. Փ.

ԱՅԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ

Հ Ն Դ Կ Ա Զ Ի Ն

Հնդկացի թերակղզին, իր յատկանշանական ծանօթ ձեւով, բաժնուած է բնգմէջ «Իբանիւթ» որ Անպիւոյ գերիշխանութեան ներքեւ կը գտնուի, Սիամի՛ որ անպիւ թագաւորութեան մ'է, և քաղաքական խմբակցութեան մը՝ որ յաճախ Հնդկացիներու Միութիւն կը կոչուի, և ատելի յաճախ՝ Պրանսական Հնդկացին:

Այս Հնդկացիական Միութիւնն ունի իւր 750,415 քիլօմէթր մակերեսով, և կը բաղկանայ Թօնքինէ, Աննամ, Գօչին: Ինէ, Գամպօնէ և Լաուէ: Կը տարածուի Սիամի ծոցէն Թոնքի ծոցը, և Եռան գետէն հարաւային Չինաստանի ծովը:

Երկիրը լեռնոտ է: Գետերն անկանոն ընթացք մ'ունին: Ամէնէն կարեւորներն են Մէ-Քօնկ և Սօնկ-Քօի. երկուքն ալ թիպէզի լեռնադաշտէն կ'իջնեն և երբեմն կը թափէին այն ծոցերուն մէջ, զորս տէլգայի փոխակերպած են իրենց բերած աւաղներն: Մէ-Քօնկ, իր ընթացքին վերին մասին մէջ՝ բաժնուած է երեք ձեւերու. իսկ ստորին մասին մէջ՝ Քօչին: Ինի վաղեմի ծոցը լեցնելով՝ վերածած է ընդարձակ լիճի մը, Թուէ-Սաի կամ Մեծ Լիճը, որ՝ ջուրերուն աճած ժամանակ՝ կը բերմաւորէ զայն չըջապատող երկրներն, իսկ երաշտովեան ժամանակ՝ կը կանոնաւորէ գետին ընթացքն:

Մէ-Քօնկի տէլգան (42,000 քառ. քիլօմէթր) կը սկսի Բնօմ-Բէնէն. իսկ Սօնկ-Քօիի տէլգան (16,000 քառ. քիլօմէթր)՝ Սօն-Թէյէն: Երկուքն ալ չըջապատուած են մշակելի բերրի հողերէ, որոնց մակերեսովը կ'աւելնայ տարուէ տարի, հարստութեան նոր տարրեր բերելով անպաշար՝ հողագործ ժողովուրդներուն: Տէլգայներու չըջակայքը, ծովափը ցած է և ծախածախաւ. ուրիշ տեղեր՝ բարձր է, անկանոն, կղզեակներով եղերուած, և ներկայացնելով՝ հետեւարար՝ շատ քիչ բնական նաւահանգիստներ:

Կլիման կը փոխուի թերակղզին մէկ ծայրէն միւսը. պէտք է մտնալ որ Հընդկացին կը տարածուի լայնութեան 14 սուսիճանին վրայ, ինչ որ կը ներկայացնէ 1550 քիլօմէթր: Հիւսիսային կողմը, ցամաքային ազդեցութիւններն են որ կը տիրապետեն. հար. կողմը՝ ծովային ազդեցութիւնները: Անձրեւները խիստ առատ են Քօչինի մէջ, Գամպօնի մէջ, և մանաւանդ Աննամի մէջ: Թօնքին երկու որոշ կանոնակերպ ունի. հինգ ամիս արեւադարձային կլիմայ, և եօթն ամիս՝ Էկուպական կլիմայ:

Հնդկացին ունի իւր 20 միլիոն բնակիչ, որոն մէջ տիրապէս է աննամից ցեղը (14 միլիոն): Կը բնակի Սօնկ-Քօի տէլգային մէջ, Աննամի ծովաօկերը և Մէ-Քօնկի տէլգային ստորին մասին մէջ: Գամպօնցի կը բնակին Մէ-Քօնկի տէլգային և Ստորին Լաուի մէջ: Թաիները կը բնակին Սօնկ-Քօի և Մէ-Քօնկի վերին աւազաններուն մէջ: Շամ բաւած ժողովուրդն երբեմն կարեւոր դեր խաղացած է, բայց հիմա կորսնցուցած է իր կարեւորութիւնը: Չինացիք այստեղ կէս միլիոնի չափ են: Պրանսացիք շատ փոքր թիւ մ'ունին (իւր 20,000): Հնդկացիներն արդարեւ շահագործումի վայր մ'է աւելի քան գաղթավայր մը: Իր կլիման այնպէս է որ Եւրոպացի մ'իրբեւ ձեռնարկու մը միայն կամ գործաւորներու իրբեւ վերահսկիչ կրնայ մնալ հին:

Գլխաւոր կեղաններն են. Հանու (114,600 բնակիչ), Թօնքինի գլխաւոր վայրը ուր կը նստի ընդհանուր կառավարիչը: Հաի-Յօնկ (74,500 բն.), որ կը ծառայէ իրբեւ նաւահանգիստ: Ապիոն (96,000 բն.), Գօչինի մայրաքաղաքը, միանգամայն թէ՛ առեւտրական և թէ՛ զինուորական նաւահանգիստ: Բնօմ-Բեն (75,000), մայր. Գամպօնի: Հիւն (65,600 բն.), մայր. Աննամի: Վիեն-Թիան, Լաուի կառավարութեան կեղանը, և Թուրանի նաւահանգիստը (16,000)՝ համանուն ծոցին վրայ:

Գլխաւոր կեղաններն են.

Հանու (114,600 բնակիչ), Թօնքինի գլխաւոր վայրը ուր կը նստի ընդհանուր կառավարիչը:

Հաի-Յօնկ (74,500 բն.), որ կը ծառայէ իրբեւ նաւահանգիստ:

Ապիոն (96,000 բն.), Գօչինի մայրաքաղաքը, միանգամայն թէ՛ առեւտրական և թէ՛ զինուորական նաւահանգիստ: Բնօմ-Բեն (75,000), մայր. Գամպօնի: Հիւն (65,600 բն.), մայր. Աննամի: Վիեն-Թիան, Լաուի կառավարութեան կեղանը, և Թուրանի նաւահանգիստը (16,000)՝ համանուն ծոցին վրայ:

Յ. Գ. Փ.

ՏՈՒՆ, ԴՊՐՈՑ, ԵԿԵՂԵՑԻ

ՇԱՐԺԱՊԱՏԿԵՐԻ, ՎԷՊԻ, ԹԱՏՐՈՆԻ ԱԶԴԵ-
ՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆՁԱՓԱՀԱՍՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Վիճակագրի մը համեմատ, զոր մեր աչքին տակ ունինք, 1905 ին՝ Ֆրանսայի մէջ, Պատմական ատենաներէ զատուած, առ առաւելին 16 տարեկան եղող անչափաւ հաս մանչ և աղջիկ տղոց թիւը եղած է 4371: Չորս տարի ետքը, 1909 ին, այս թիւը բարձրացած է 5220 ի:

Դիտելի է որ, բազմաամսամբ բնդհա-
նութիւնը ռճրագործութեանց, ռճրապարտ ու-
րարքներու թիւն առաւելագոյնց եղած է պատանիներու մէջ, այդ թուականներու-
ն: Իսկ այն օրէն ցայս օր, համալ-
խարհային պատերազմէն ետք, երբ բա-
րոյական ընդհանուր աստիճանը կը տիքէ,
պատանեկան չարագործութիւնք՝ կեանքի
գէժ կամ սեպհականութեան գէժ, աւելի՛
յաճախեալ ցոյց պիտի տային վիճակագ-
րութիւնք, ո՛չ միայն Ֆրանսայի, այլ
նաև ամէն այն երկիրներուն մէջ ուրկէ
անցաւ պատերազմի տրուականը իր ա-
ւերներով: Մենք ալ, մօտ առնենք, զըմ-
բազդութիւնը չի՛ պիտի ունենանք արդ-
եօք՝ տեսնելու, մեր տղոց մէջ, ճարա-
կուծը զանազան կարգի յանցանքներու
և չարագործութեանց:

Այս երկրաւն ունենալու կը բերելինք՝
զիտողութեամբ մեր միջավայրին ուր,
ամէն օր, կարելիք արտով, ականառան
կամ ականջալուր վկայ կ'ըլլանք դատաւ-
պարտելի պարտազանցութեանցը ծնող-
ներու և պաշտպաններու: Երբտազան-
ցութիւններ որոնք տակաւ գէտ ի վառ-
թարացում կը տանին մեր անչափահա-
տները, անխուսափելի կերպով:

Կ'ուզէ՞ք օրինակներ: Կը բուէ որ
նոյն իսկ թեթեւ ակնարկ մը նետէք մեր
ընտանեկան կենցաղին վրայ. և արդէն՝
ձեզի պիտի ներկայանան յաջորդաբար
բազմաթիւ պարագաներ:

Ահա ասի՛կ, զոր օրինակ, ծնողներ,
որոնք իրենց զաւակաց ներկայութեան
կամ բացակայութեան, բայց միշտ ա-
նոնցմէ անքող, գիշերներ կը լուսցընեն
խաղի սեղանին շուրջ, գերի դարձած զը-
բամբ կամ գերազանցութեան կուռքին:
Ահա՛ ուրիշներ որոնք, անձնական հան-
գիստ: ապահովելու համար, թոյլ կու-
տան, մինչև իսկ դիւրութիւններ կ'ըն-
ծային իրենց տղոցը, կըթալ անխափ ու-
ր ուղին, յարաբերութիւն հաստատել
որո՛ւ հետ որ փափագին, կարողալ ի՛նչ
գիրք կամ թերթ որ հաճելի դոնեն: Դար-
ձեալ և ուրիշներ որոնք իրենց անչա-
փահաս զաւակը իրենց հետ կը տանին
անխոյժ շնականութեամբ՝ անվայել տե-
սարաններու, կամ ունիկորի կ'ընեն ան-
բարոյ խօսակցութիւններու:

Մարդուն միտքը, մանկական տարի-
քէն, կը լեցուի գինք շրջապատող պատ-
կերներով. մենք մեզի կը կազմենք բա-
րոյական, կրօնական աշխարհ մը, բա-
րեանեկան և ընկերական միջավայրին՝
որուն մէջ կ'ապրինք: Մանկութեան մէջ,
մենք մեզի կը յօրինենք միջնորդող մը
զգայնութեանց որոնցմէ, իբրեւ հանքի
մը երակներէն, յանգէտս կը հանենք դա-
տումներ, մեր պատանեկութեան և չա-
փահասութեան օրերուն:

Մանուկին նորածիլ կարողութեանց
մէջ ո՛ր և է պատկեր կը տպաւորուի ա՛յն-
պիսի զօրութեամբ մը, որուն ոչինչ կըր-
նայ հակադրել: Չափահասին վրայ տար-
բե՛ր ազդեցութիւն կը թողու մի և նոյն
պատկերք: Մասաւոր սենականութիւններ,
կանխագոյն որոշումներ, ժամանակին ըն-
թացքով բնազդական դարձած կեանքի
խորարմատ կանոններ, չափահասին մէջ,
կը կազմեն կուռ թուած մը, և թոյլ չեն
տար որ արարքի մը գաղափարը կամ
պատկերը բոլոր ուժով դարգանայ և գոր-
ծի վերածուի:

Կ'անթիւնայ չափահասը. բայց, փութի
մը առջևէն անցած միջոցին, հայ մը յափը-
տակելու դադարաբար չունենար: Նոյն իսկ,
իթէ ունենայ, իր վարքին գիտակից ու
անգիտակից սովորութեանց բաղախով,
կը չէզոքանայ կը մարի աչք դադարաբար:

Նոյնպէս, ի հակառակէն, բարի խրա-
տի մը, առաքինութեան յորդորի մը առ-
ջև, զրեթէ, անյաղթելի դիմադրութիւն
ցոյց կուտայ վաղեմի ռճրագործ մը. վասն
զի ան բոտ ամենայնի սովոր է չարին,
կաղմ ու պատրաստ է ի նպատակ չարին,
և վասն զի, բարին վերադասաւելու հա-
մար պէտք պիտի ունենար հոսանքն ի
վեր թիավարելու, ունակութեանց գէժ
մաքատելու, գլխովին փոխելու իր վար-
քը որուն անջնջելի դրոշմ տուած են
ստորինները հետզհետէ:

Պաշտպանողական այս պատրաստու-
թիւնէն զուրկ է տղան. անիկա բոլորովին
անձնատուր կ'ըլլայ ամէն բանի որ իր
ուշադրութիւնը կը դրաւ. և դադարաբար
անոր կազմած մտապատկերին մէջ մար-
մին առնելով՝ ուղղակի կ'առաջնորդէ գա-
նի նմանողութեան, դադարաբար գործա-
դրութեան:

Ո՞վ չի գիտեր օրինակին հզօր ազդե-
ցութիւնը՝ մանկական հլու ձկուն հոգի-
ներուն վրայ:

12, 13, 14 տարեկան տղոց կրած տը-
պաւորութիւնները նշանակութեան զուրկ
են, կ'ըսեն չատեր. և ասկայն, ճշմարիտ
է որ անոնցմէ՛ կախում ունի մարդուն
կենցաղն ամբողջապէս: Կայարաններու
մէջ՝ աքցանողին թեթեւ շարժումին պէս
են այդ տպաւորութիւնները. արդարեւ,
զօրաւոր չէ աչքանողին շարժումը. բայց
կառախումբին գնացքը անո՛ր կապուած է
բոլորովին:

Ամբողջութեամբ.

ա. — Տղաք՝ յանգէտս՝ թերողութե-
թիւններ կ'ընդունին իրենց միջոցի յի՛,
ու զանոնք մեքենաբար կը կառարեն,
ինչպէս ընդունակ ենթականեր՝ մազնի-
սական ազդեցութեամբ՝ կը կատարեն ի-
րենց ուղղուած հրամանները:

բ. — Դատողութեամբ տկար, զգա-
յումով զօրաւոր՝ անոնք կը հրապու-
րուին, անձնատուր կ'ըլլան գիւրաւ:

գ. — Ազատութեան ու իշխանութեան
տիրանալու բնազդով, մեծերուն նմանե-
լու հակում ցոյց կուտան կանխահասօրէն:

դ. — Վատ երեւակայութեան տէր,
չատ անգամ չափանցեալ համեմատու-
թեամբ ու անհեթեթ գովադրութեամբ
կը վերակազմեն իրենց ստացած մտա-
պատկերները, և բոտ այնմ ի գործ կը
վերածեն զանոնք:

Ով որ մտամիտութեամբ անգրագասնայ
իր մանկութեան յիշատակներուն և կամ
զիտէ հոգեկան աշխարհը իր շուրջն աղ-
բայ մանուկներուն, պիտի կրնայ ըմբռ-
նել վերադարձ չորս կէտերուն իրակա-
նութիւնը:

Մանուկին հոգեբանութեան այս հիմ-
նաքարերը կը ծառայեն թէ՛ ուղղելու և
թէ՛ մոլորեցնելու անոր ընթացքը, բոտ
այնմ որ միջավայրին տպաւորութիւննե-
րը բարի ըլլան կամ չար, օգտակար կամ
վնասակար:

Հազուադէպ է որ մանուկի մը բնա-
ծին ազնիւ բնաստութիւնը չ'արտաւո-
րի, և ուրիշ մը ժառանգական բիրտ
հանգամանքը չի բարելաւուի, միջավայ-
րերու ազդեցութեամբ: Եւ ընդունինք որ
չարժապատկեր, վէպ ու թատրոն ազդու
գործօններ են միջավայրին:

Դերասանին խօսքերը, բեմին վրայ,
կը լսենք արդարեւ. բայց չատ անգամ
չենք կրնար, անոնց մէջ, թափանցել հե-
զինակին բո՛ւն նպատակին. սխալ կը հա-
կրնանք իմաստները և սխալ եզրակա-
ցութեանց կը յանդինք բնդհանրապէս,
երբ մանաւանդ գեւ չունինք կեանքին
փորձառութիւնը:

Ամէնէն աւելի շարժապատկերն է որ,
իր անխօս ձևերով, կը մոլորեցնէ մեզ,
իւրաքանչիւր ոք իր զարգացումին, իր
մտաւոր պաշարին, և իր երեւակայու-
թեան համաձայն կը մեկնարանէ կը դատէ
պատասխան վրայ տեսած երեւոյթները.
Իսկ անչափահաս ճիշդ հետեւութիւններ
չէ՛ որ կը հանէ անոնցմէ. կոյր զիւրաջն
կը մղուի ապրելու այն կեանքը զոր երի-
զը՝ զօրաւոր գիւթանքով մը՝ պարգած է
իր աջքներէն առջև:

Իսկ գիտենք արդէն թէ յաճախ չա-
փահասներն իսկ վէպը կը կարգան՝ հե-
տաքրքիր մնալով լսկ եղելութեանց կա-
պին, հանգոյցին և վերջնական լուծումին
անոնք, իբրեւ ձանձրացուցիչ զրախօսու-
թիւններ, զանց կ'ընեն հեղինակին խոր-
հրդածութիւնները, և կը տպաւորուին
անցքերէն որոնք, բոտ ինքեան, լաւ խոր-
հրդատուներ չեն ըլլար յաճախ:

ՍԵՊՈՒԷ

ՍԱՐԳԻՍ (ձեռք բաժելով), — Ի՞նչպես . ու՛

ԺԱՍԱՆՑԻ ԲԱԺԻՆԸ

Հեղինակ մը թատերգութիւն մը կը ներկայացնէ թատրոնի մը անօրէնքն : Այս վերջինը կը բանայ ձեռագիրն և առջին էջին վրայ կը կարդայ .

«Տեսարանը տեղի կ'ունենայ անայի կղզիի մը մէջ : Վարագոյրը բացուելուն, կողմանցէն կը շուռի երգչախումբի մը ձայնը :»

Տնօրէնը կը գոցէ ձեռագիրը :

* *

ԲՍԱՆ ՏԱՐԻ ԵՏՔ. — ՏԻԿԻՆԸ, նուազուն կերպարանով մը՝ իր ամուսնոյն . — Գէորգ, կը յիշե՛ս, փողոցին սա անկիւնը ամէն իրիկուն ինծի կը սպասէիր մեր ամուսնութենէն առաջ :

ԱՄՈՒՍԻՆԸ, որ ցոյց տուած տեղը կը տեսնէ ծաղկեփունջով երիտասարդ մը . — Կեանքն ուրիշ բան չէ բաց եթէ յաւիտենական վերականգնում մը . . . Նայէ՛ . իմ տեղս ուրիշ ապուշ մը բռնէր է :

* *

ԼԱԻ ԳԱՍ ՄԸ. — Բարձր դասու պատկանող արիւններու բազմութիւն մը դաշտէն ներկայ ըլլալու դատաւարութեան մը, որ մեծ շահաբորբութիւն յառաջ բերած էր հասարակութեան մէջ : Եւ որովհետեւ՝ դատաւարութեան բնիկացիին՝ անհաճոյ մանրամասնութիւններ և գայթակղալից յայտնութիւններ երևան պիտի գային, նախապէս պարտք համարեց՝ հարցաքննութեան սկսելէ առաջ՝ այս մասին ազդարարութիւն մ'ուղղել ունկնդիր արիւններուն :

— Կը խնդրեմ, բաւ, պատուաւոր կիներէն որ հաճին մեկնիլ սրահէն :

Ո՛չ ոք տեղէն չարժեցաւ :

— Հիմա որ պատուաւոր կիները մեկնեցան, աւելցուց նախազանձ՝ խօսքը բարազաններուն ուղղելով, դուրս հանեցէք միւսները :

* *

Յուզարկաւորութեան մը միջոցին յուզարկաւոր մը քովինն .

— Աչտոր չեմ տեսներ կոր բազմութեան մէջ :

— Ե՛ս, ապուշ, Աչտին յուզարկաւորութիւնը կը կատարենք կոր :

ԿՈՂՈՎ ՄԸ ԵԼԱԿԸ չուտով վերջացընելու համար՝ այս անգամ ութ էջ տուէնք, երեք Հրացանակիրները զանց բնիկով, որ յաջորդ թիւով պիտի շարունակուի : Կողով մը եղակը յաջորդ թիւով կը վերջանայ :

Մեծ-Շուկայի մէջ ՄԵՂՈՒԻ բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց բաժնեկիւնը յանձնել Ոսկերիչ Նաշիա էՔ. Արշարունիի, Մուհապազարար փողոց թիւ 8-10 :

ԳՊՐՈՑ ԶԵՍ ԵՐԹԱՐ

Երկուսքի առում մը երբ կ'անցնէ փողոցէն, Լալու ձայնէր կուգային սան մը դրան դիմացէն . Հետաքրքիր անցորդը, բան ու գործք մտնալով՝ Հոն կանգ կ'առնէր անպատեհ, հասկնալու փախալով :

Խառնուեցայ ամբոխին որուն մէջտեղ կը կենար՝ Քոյլ ձեռներու մէջ բռնած գիրք ու քրքր, կաղամար, Դպրոցական տղայ մը, հագիւ սարսառեկան, Որ արտասուաց հեղեղով ողորած էր քիթ բերան :

— Ինչո՞ւ կուլայ աս տղան, ես հարցուցի այն ասեմ — Ունի ցաւ մը փորի, քսին ինծի հեղեղէն . Եւ շատ չանցաւ իմացայ, ու ցաւ մըն ալ գիտ բռնեց՝ Երբ տեսարան մը տեղ սիրտս ու հոգիս խռովեց :

Պատահանէն կիսով չափ դուրս հանելով իր գլուխ, Ու արտաքին շեշտ տուած սկար ձայնին վտարուիս՝ Մայր մը գաւկիս կ'աղաչէր դպրոց երբայ կարդալու, Ու խոստանար ուղածն առնել, երբ ըլլար նա հիւն :

«Տիգրան, կ'ըսէր, տղա՛ս, կ'ըսէր, ա՛լ վերջ մը տուր այդ լացիդ . «Ուր մնացիր, տուով գնա՛ որ դուն հասնիս տու դասիդ . «Ո՛հ, մի գուցէ երեկոյին հայրիկդ երբոր տուն դառնայ, «Սիրք ցաւի ու դուն ըլլաս իր տեսութեան առարկայ :»

Մայրագործով այս ձայնին բորբոքեցաւ Տիգրանը, Ու խոռո հիւարային աչքեր դարձուց մօրկանը, Խորակելով ոտին սակ քուրք ու գրիչ, կաղամար, Վարագ նիշով կատարի՝ գոչեց . «Դպրոց չեմ երբոր» :

«Մեղա՛յ», քսի սարսափած, ակնջներս գոցեցի . Աս փողոցէն անցնելու հազար անգամ զղացի : Դպրոց չեմ երբոր ա՛ր . . . ո՛հ, ափսո՛ս, աստ արեւմտեան մեկ տղան Կրնա՞ր բերնէն դուրս ելնել ասկէ մեծ հայնոյութիւն :

Կարծես այսօր բաւ չէին, այդ անառակ վատ տղան Քար մ'ալ վերցուց որ նետէր դէպ ի մօրը պատուհան . Համբերութիւնս հասաւ . չանցունելով ակնբարձր՝ Զուրտ ձեռնով բռնեցի իր բազուկը մեղապարտ :

«Անգղա՛ւմ», գոչեցի, ու բեռնուցի զարեղին Լայնասարած շարակը ան տեղ կեցող բեռնակիրին : Երկուսնոր մը ձեռքը սայով ընկերացայ իր նախան, Ու այդ բեռը յանձնեցի տեսնա-ախայօր վարժասան :

Պէտք է գիտնալ քէ ինչպէս դիւրին չեղաւ զայն վարել . Փողոցները բնոյացին իր նիշերովն անվայել, Նետեց գաւկը խեղճ մարդուն, Կիցէր տուաւ անդադար, Ու բռնեցնէր անհամար գլխուն վրայ կը տեղար :

* *

Հինգ արիւնէր անցէր երբ երբոր օր մը այդ գիւղին Ներկայ եղաւ դպրոցական մեջանակի հանդեսին . Հայրեր, մայրեր, քաղցիներ դիմէր երբ գունդագունդ Տեսնել քէ ինչ յոյսեր կուտար դեռաբանակի այն սերունդ :

Կարգար Տեսուչն անուններ աւակերաց փութացան, Որք հոյն արիւն փառք ու պատուով շոյութեան մեկ տղան . Անոնց մէջէն ես յետի յանկարծ անուն մը Տիգրան Որ ծախեով որոտընդոտ ի տես կուտար յաղթական :

Առաջինէն էր վարքի մէջ, ուսմանց ամեն նիւղերուն : Յիշատակ մը արեւմտ . . . Շուտ նայեցայ այդ տղան, Դիւ ակնոցս փութով, աչքս վրան շեշտեցի . . . Տարօրինակ յուզում մը սիրտս մասնեց մեկ քոցի :

Կասկած չկար, Տիգրանն էր թեոքակիր շարակին . Նոյն ինքն էր, մտով ու ուկեով ու մագնիսով դիւրին : Ա՛լ չկրցայ հոն կենալ, կուրծքս շարախը կ'աւելնար, Կարծես ինծի նեղ կուտար եկեղեցւոյ արքայալ :

Շուրջ մը ստի շակին մէջ, կը խորհէի շարունակ Դպրոցական սուրբ անարին հրաշքներուն յովանայի, Որ մեզ ի կեանք, ի յոյս թերեւ խաւարակոյր աշխարհէ . Ու օրհնեցի այն սեմը որ մարդն այսպէս կը փոխէ :

Անարեւ էր մեծ հանդէսը մեր դպրասան տղայոց, Երբոր Տիգրան թեոքակիր հաստեղերով ուկեցով՝ Վազեց ինծի, ձեռքս պարզաւ, պարզի հակառակ փոխան, Խաւարասուց զոյգ կարիւրներ իմ այսերէն սահեցան :

ԳԱՍՊԱՐ ԶԵՐԱԶ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Քանի մը ցիրուցան սապանագիրքեր
Վեհեհիկեան Միսիթարեան Հայրերու
Գ.

Միջազգային կաթողիկէ Հայոց Ս. Գր.
Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մօտի գերեզմա-
նատան մէջ թաղուած են մի քանի Վե-
հեհիկեան Միսիթարեաններ, որոնց գե-
րեզմաններն եւս անհետացած են հիմայ,
միայն եկեղեցւոյ ձախակողմեան երկու
խորաններու միջեւ պատին վրայ գրուած
է հետեւեալ արձանագրութիւնը.

Երկնաշու ուղեւոր
Յեց յառաքելական ցուպն
Կոխեալ զառապար բազմափորձ կենցաղոյս
Հ. Թադէոս Ասկերեան
Միսիթարեան վաղապէս
Ի վերայ բազմաթիւ հնձոցն իւրոց
զորոց բարեաց
Հանգեալ յերանուրեւան մահուն
Աչք ի լուսալիւր ասեղց խորան:
Եղբորդեան իւր Ռօզա Սեպեր
Կանգնեաց զլիւսն նա
Տխուր եւ անկեղծ յիշատակ
Սիրոյ եւ սղոյ:

Հանդիսաւ 1840 Փետր. 28
Ի հասակէ 72 տմայ:

Պէտքիւրտէրէի կաթողիկէ Հայոց գե-
րեզմանատան մէջ ալ թաղուած է Վեհե-
հիկեան Միսիթարեաններէն անմահանուն
և վաղամեակի Հ. Արսէն Սուրբեան, ու-
րուն գամբանաբարին վրայ գրուած է
է հետեւեալ տողերն.

Հայր Արսէն Սուրբի
Ծն. 6 Հոկտ. 1851
Վ. խ. 2 Յուլիսի 1882:

Երանի՜ թէ վերադիւրեալ և ուրիշ բոլոր
գերեզմանատաներէն մէջ գտնուող ցիւ-
րուցան տապանագիրքերը ստակ եւ համ-
բերատար մէկն զրի տանելով՝ ամփոփեր
զանոնք հատորի մը մէջ, որով մեծ ծա-
ռայութիւն մը ըրած պիտի ըլլար, փրկե-
լով կորուստի վտանգէն աշխարհի գոհա-
րիկ քերթուածներ ու պատմական արձա-
նագրութիւններ, որոնցմով լի են յիշեալ
տապանագիրքերն:

Կը շնորհաւորենք Բերայի Միսիթարե-
ան վարժարանիս վաղեմի աշակերտնե-
րէն Տիար Գարեգին Մանուկեանը, որ
Գ. Հնաւեո՝ ստորագրութեամբ սկսեր է
Նիւ-Եօրքի «Հայաստանի Կոչնակ» պար-
բերաթերթին մէջ հաւաքածոյ մը ներկա-
յայնել ընթերցողներուն, քաղելով Բերա,
Բանկալթիի դարաւոր գերեզմանատան
արձանագրութիւններէն, թուականի և
կարեւորութեան կարգով, որուն կը մաղ-
թենք յաջողութիւն:

Հ. ԵՓՐԵՄ Ծ. Վ. ԱՊՐՈՅԵԱՆ

ԻՆՉ ՊԵՏԷ Է ԸՆԵԼ
ՄԻՆՉԵՒ ԲԺՅԿԻՆ ԳԱԼԸ

ԿՈՏՐՈՒԱԾԷ

Ենթադրենք թէ ձեր առջեւ մէկուն
սրունգը կոտրի: Կոտրուածք մը սաստիկ
ցաւ պատճառաւ արկած մ'է, և պէտք է
շատ զգուշութեամբ փոխադրել հիւանդը,
ցաւերը չաւելցնելու համար, ստանց հա-
շտելու որ, բժշկութեան համար ալ կու-
րս որ է որ կոտրած սկոթները չարժման
մէջ չը գրուին:

Առաջին ընկեր բանն է՝ կոտրած ան-
դամին բացարձակ անշարժութեան մէջ
գրաւիլը: Ասոր համար, պէտք է ամէնէն
առաջ բամբակի մէջ առնել կոտրած ան-
դամը: Եթէ բամբակ չը գտնէք, խոտե-
րով, տերեւներով գոհացէք: Կոտրած
անդամը վախժեղէք անոնցմով իբրեւ
մատեն մինչեւ ծայրը: Փաթաթի մ'ըջափ
թանձր ըլլայ, ա'յնչափ լաւ է: Յետոյ
փնտռեցէք երկու զիւրացիուն տափակ
տախտակներ, երկու գաւազան, երկու
հովանոց, երկու հրացան, ինչ որ ձեռքի
տակ պատրաստ պտնէք: Տախտակին մէ-
կը դրէք անդամին արտաքին երեսը,
զիստէն ոտքը, կարելի եղածին չափ
վերքօք: Միւս տախտակը դրէք ներքին
կողմը և ամուր կապեցէք երկու տախ-
տակները թաշկինակներով կամ որ եւ է
լաթով: Անգամեք կապերը. գոնէ երեք
կապ ըլլալու է, մին զիստին կողմը, մին
ծունկին տակ. մէկ հաստ ալ ստքի կոճին
վրայ. բայց կոտրած տեղին վրայ կոպ
մի՛ դնէք:

Այս կերպով դրեթէ անշարժութեան
մատնեցիք կոտրած սրունքը: Հիմա պէտք
է բոլորովին անշարժ վիճակի մէջ դնել:
Այս ալ դիւրին է: Կոտրած անդամը ա-
ռաջ անդամին կցեցէք: Այս վերջինը յե-
տաքանի տեղ պիտի ծառայէ: Հիմա երեք
նոր կապեր անցուցէք երկու ծունկե-
րուն վրայ:

Զեր հիւանդը պիտի կրնայ փոխադ-
րուիլ այսպէս, կարելի եղածին չափ քիչ
ցաւ զգնուով, և քուժման համար առանց
վտանգի:

Սրունցն օրինակ տալիք: Նոյն գոր-
ծողութիւնները պիտի ընէք բազուկին
համար, կուրծքին վրայ բերելով զայն:
Բժիկը պիտի լրացնէ մնացածը:

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

ԲԵՐԱ, ՊԱՐԵԱՄ ՓՈՂՈՑ

Քարաշէն 11 ենեակ, ջրամբար,
հոր, ելեկտրականութիւն, լողարան,
եւայլն: Դիմել Փալաղաշեան Գրա-
տուն:

ՀԱՐՑՈՒՄ ՄԸ

Բանկալթիի Ազգ. գերեզմանատան ան-
կիւնը Ազգը ընդարձակ դրօսարան մ'ունի
որ վարձուած է ամսական 100 ոսկիով:
Պայմանաժամը լրանալուն, յանձնառու մը
երեւան կ'ելնէ և Բերայի Կոյուածոց
Հոգաբարձութեան ղեմելով՝ կ'առաջարկէ
նոյն շէնքը վարձել հինգ տարուան պայ-
մանաժամով և ամսական 130 ոսկիով,
կառածի վերածելու համար զայն, միան-
գամայն յատնելով թէ յանձն կ'առնէ
4000 ոսկի ծախելով՝ կառածի յարմար շէնք
մը կառուցանելու համար նոյն պատնին
վրայ և պայմանաժամը լրանալուն, ազ-
գին թողուլ շէնքը:

Մեր տաժ ստոյգ տեղեկութեան հա-
մաձայն, Կոյուածոցը կը հաւանի այս
առաջարկին և զայն կ'ենթարկէ Տեղապա-
հական չըջման գործող Քաղ. Ժողովոյ
վաւերացման: Բայց ի'նչ կ'անցնի ի'նչ կը
գտնուի, ահա՛ նոյն Քաղաք. Ժողովը կը
մերժէ Ազգին համար ա'յսքան նպաստաւոր
առաջարկ մը, և այս պատճառաւ Ազգը
կ'ունենայ տարեկան 360 ոսկիի վնաս մը
և կը զրկուի 4000 ոսկի արժէքով տեւա-
կան հաստեմարեր կալուածէ մը:

Արդ, կը հարցնենք թէ Տեղապահին
նախադասութեան ներքեւ գործող Քաղ.
Ժողովն ի'նչ պատճառաւ կը մերժէ այդ-
քան նպաստաւոր առաջարկ մը: Հինգ
տարուան մէջ իբր 6000 ոսկիի յանդու այս
վնասն ո'վ պիտի սուժէ: Ար և է պատ-
ճառաւ Ազգին վնաս հասցնողներուն գոր-
ծած չարքն իրենց քով պիտի մնայ:
Զարիք հոգ ծոցները չը պիտի պատճառին
յօրինակ այլոց:

Եթէ ամէն մարդուն բրաժը իր քով
պիտի մնայ, եթէ չարքն գործողներն ան-
պատիժ պիտի մնան, եթէ Ազգին դրամ-
ները զողջողները հանդիսաւ պիտի թող-
ուին՝ խաղութեամբ վաշխելու լրենց դի-
զած հաբատութիւնը, ուրիշն ինչո՞ւ աշխ-
րան մաշատութեան յետոյ՝ Ազգ. Ընդհ.
Ժողովը բացուեցաւ, ինչո՞ւ Պատրիարք
և նոր վարչութիւն ընարեւցան: Ազգը
խաբելո՞ւ համար էր այս ամէնը: Ո'վ պի-
տի տայ ստոր պատասխանը:

ՇԱԲՈՒԱՆ ՕՐԱՑՈՅԸ

ՕԳՈՍ. 4 — 10

- 4 Եւ. Սրբ. նախադրեցն Աղամայ, Ա-
բէլի, Սերայ, Ենովկայ, Ենովկայ,
Նոյի, Մելիխանի, Աբրահիմի,
Իսկ. , Յակոբայ, Յովսէփ,
Մովս. , Ահեհ, Եղիգը, Յետաւ,
Սամուէլի, Սամիսոնի, Յեփթա-
կայ, Բարսեայ, Գեղեոնի եւ
այլոց նախահարց:
- 5 Ուր. Պանգ:
- 6 Շր. Եփեսոսի Ս. Ժողովոյն 200 Հայ-
րապետացն (431): 36. եւ Եւր.
Վարդապետ:
- 7 Կիր. Բարեկ. Ս. Ածածնի պնց:
- 8 Բե. Ա. or պանոց:
- 9 Գե. Բ. or »
- 10 Դե. Գ. or »

ՏՊԱԳՐ Յ. Գ. ՓԱԼԱԳԱՆԵԱՆ